

УДК 332.2.021:332.36

А. М. Третяк,**д. е. н., професор, головний науковий співробітник,
Інститут агроекології і природокористування НААН України
ORCID ID: 0000-0002-1154-4797****В. М. Третяк,****д. е. н., професор, професор кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0001-6779-1941****Ю. А. Скляр,****к. б. н., доцент, завідувач кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-5790-1331****Н. О. Капінос,****к. е. н., доцент кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-9354-5311****Н. А. Третяк,****к. е. н., старший науковий співробітник відділу проблем економіки
земельних та лісових ресурсів, Державна установа "Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України"
ORCID ID: 0000-0001-7602-8606**

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.19-20.24

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ

A. Tretiak,**Doctor of Economic Sciences, Professor, Chief Researcher, Institute of Agroecology
and Nature Management of NAAS of Ukraine****V. Tretiak,****Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Geodesy
and Land Management, Sumy National Agrarian University****Yu. Skliar,****PhD in Biological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Geodesy
and Land Management, Sumy National Agrarian University****N. Kapinos,****PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Geodesy
and Land Management, Sumy National Agrarian University****N. Tretiak,****PhD in Economics, Senior Researcher of the Department of Land and Forest Resources Economics, Public Institution
"Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine"**

CONCEPT OF THE STATE PROGRAM FOR THE DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN UKRAINE FOR THE PERIOD UNTIL 2030

В Україні з кожним роком все більше починають приділяти уваги проблемам земельних відносин, невід'ємною важливою складовою яких є сільськогосподарське та природоохоронне землекористування. Адже ефективне використання земель забезпечить безпеку та незалежність країни й загалом — суспільний добробут. Оскільки специфічність її використання полягає в тому, що вона відіграє роль — території країни, головної державоутворюючої складової (національна безпека); всезагального просторового базису, що постійно підтримується за рахунок певного співвідношення категорій земель і типів землекористування (просторова); головного засобу виробництва в сільському і лісовому господарстві (продовольча); основного компонента природи (екологічна); джерело водних, мінеральних, лісових, рекреаційних та інших ресурсів (економічна безпека). Саме тому, у дослідженні авторами проаналізовано основні негативні чинники, які безпосередньо впливають на розвиток земельних відносин в Україні. Встановлено, що до сьогодні в Україні відсутній стратегічний документ, який би визначав державну земельну політику на перспек-

тиву. Відзначено три варіанти вирішення проблеми розвитку земельних відносин. Констатовано, що для ефективного розвитку земельних відносин потрібне повноцінне організаційне, правове, землепорядне та фінансове забезпечення, розробку якого необхідно втілювати через державні програми розвитку. В результаті авторами відзначено основні напрями розвитку земельних відносин на період до 2030 року. Зокрема щодо визначення моделі економічно та соціально орієнтованого і екологічно безпечного земельного устрою (ладу) України та її регіонів; встановлення пріоритету розвитку землепорядного територіального планування інвестиційно-привабливого і екологічно безпечного землекористування, особливо сільських територій; удосконалення системи прав власності на землю, особливо державної та комунальної; розроблення Стратегії розвитку відносин власності на землю та інші природні ресурси й інших напрямів. Реалізація ефективної програми дій, дозволить позбутись екологічних, економічних та соціальних проблем у земельних відносинах, покращить економічні показники, а також забезпечить ефективний початок ринку земель сільськогосподарського призначення та загалом підвищить суспільний добробут країни. Оскільки Концепція Державної програми розвитку земельних відносин на період до 2030 року сприятиме також прийняттю Програми Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні.

In Ukraine, every year more and more attention is paid to the problems of land relations, an integral part of which is agricultural and environmental land use. After all, the efficient use of land will ensure the security and independence of the country and in general — public welfare. Since the specificity of its use lies in the fact that it plays a role of the territory of the country, the main state-forming component (national security); universal spatial basis, which is constantly maintained due to a certain ratio of land categories and types of land use (spatial); the main means of production in agriculture and forestry (food); the main component of nature (ecological); source of water, minerals, forests, recreational and other resources (economic security). That is why the authors analyzed the main negative factors that directly affect the development of land relations in Ukraine. It is established that to date in Ukraine there is no strategic document that would determine the state land policy for the future. There are three options for solving the problem of land relations. It is stated that the effective development of land relations requires a full organizational, legal, land management and financial support, the development of which must be implemented through state development programs. As a result, the authors noted the main directions of development of land relations for the period up to 2030. In particular, to determine the model of economically and socially oriented and ecologically safe land management (system) of Ukraine and its regions; establishing the priority of development of land management territorial planning of investment-attractive and ecologically safe land use, especially in rural areas; improving the system of land ownership, especially state and communal; development of the Strategy for the development of ownership of land and other natural resources and others. Implementation of an effective program of action will eliminate environmental, economic and social problems in land relations, improve economic performance, as well as ensure the effective start of the agricultural land market and increase the overall welfare of the country. As the Concept of the State program of development of land relations for the period till 2030 will promote also acceptance of the State Target Program of Development of Land Relations in Ukraine.

Ключові слова: земельні відносини, земельна політика, збалансований розвиток, землеустрій, землекористування, Державна програма розвитку.

Keywords: land relations, land policy, balanced development, land management, land use, State Development Program.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В новітніх умовах господарювання, відсутність єдиного стратегічного документа з визначення основних пріоритетів державної політики в сфері земельних відносин у поєднанні з незавершеністю процесів реформування економічних, екологічних та правових відносин власності на землю та інші природні ресурси ускладнює розвиток і до цього недосконалих земельних відносин та земельного ринку. Попри прийняття чинного земельного Кодексу та великої кількості відповідних нормативних актів, залишаються безліч не врегульованих питань, які потребують вирішення. Зокрема залишається відсутнє перспективне прогнозування розвитку земельних відносин, а також не визначена оптимальна модель розвитку земельного устрою (ладу) України в цілому та її регіонів, у тому числі сільськогосподарського землекористування. Низькою залишається ефективність використання земель державної та комунальної власності, що надані землекористувачам на праві

постійного користування. Крім того, через недосконаленість економічних та правових відносин прав власності на землю щодо системи оцінки (нормативної, експертної, балансової, іпотечної), земельної власності (аграрного та природоохоронного землекористування як нерухомості), необхідної інфраструктури земельного ринку, відсутності земельного банку тощо, залишається малоефективним землекористування частини приватної та загалом державної і комунальної власності. А також не запроваджується іпотека землі та на праві оренди зокрема, яка є необхідною складовою капіталізації землекористування. Відмітимо надмірну розораність сільськогосподарських угідь, не виконання заходів щодо створення екологічної мережі України та вкрай повільне формування і внесення в земельний кадастр територіальних обмежень у використанні земель і інших природних ресурсів. Це у свою чергу призводить до порушення екологічно збалансованого співвідношення земель сільськогосподарського, природно-заповідного

та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення, земель водного фонду, збільшення площі деградованих, малопродуктивних, а також техногенно-забруднених земель.

Зазначимо, що 17 червня 2009 року, розпорядженням Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року" № 743-р [6], було відмічено про нагальну потребу розроблення і прийняття такої Програми. Попри це, на сьогодні програма так і не була розроблена та прийнята, хоча закладені в ній напрями розвитку земельних відносин використовувалися при прийнятті регіональних програм. Все вищевідмічене обумовлює актуальність та необхідність розроблення концепції державної програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2030 року.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На сьогодні перед Україною, яка має передіду економіку стоїть важливе завдання збалансованого розвитку земельних відносин. Оскільки від ефективної земельної політики залежить розвиток країни в цілому та суспільний добробут життєдіяльності населення. Модель взаємодій має важливу роль для використання потрібних інституційних важелів, зокрема у контексті сталого розвитку. Саме тому, дослідження чинників, які безпосередньо впливають на розвиток земельних відносин в Україні, аналіз стратегічних документів, які визначили державну земельну політику на перспективу та загалом визначення основних напрямів розвитку земельних відносин на період до 2030 року для сьогодні є актуальною. Загалом поставленою проблематикою в останні роки займалися такі вчені: Д. Добряк [3], О. Ковалишин [10, 11], О. Краснолуцький [4], А. Поліщук [15], О. Петрук [5], Т. Титаренко [9], А. Третяк [10—15], В. Третяк [10—15], О. Хомаківська [16] та багато інших. Попри це, в умовах перехідного ринкового періоду та внутрішніх змін, зокрема відкриття ринку сільськогосподарських земель, актуалізувалося потреба у перегляді основних концептуальних напрямів розвитку земельних та відносин власності на землю.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є визначення та оприлюднення основних концептуальних напрямів розвит-

Таблиця 1. Порівняльна характеристика стану земельного фонду в європейських країнах, країнах Європи та України

Найменування показника	Одиниці	Україна	Країни Європи	Країни ЄС
Площа земель	млн га	60,4	1015,6	437,4
	%	100	100	100
Площа чорноземів	млн га	28	84	18
	%	46,4	8,3	4,1
Площа сільськогосподарських земель	млн га	42,7	474,8	177,7
	%	70,7	46,8	40,6
Площа орних земель	млн га	32,5	277,8	115,7
	%	53,8	27,4	26,5
Площа с/г земель, сертифікованих як органічні	млн га	0,3	11,6	5,3
	%	0,5	1,1	1,2
Частка орендованих сільськогосподарських угідь	%	97	62	53
Ціна інвестицій, тис. доларів США	за 1 га	1	4	5,5
Експерт зернових	млн тонн	34,8	130	38,5
Ціна за 1 гектар земель с/г призначення	тис. дол. США	1,0	3,7	7,2

Джерело: доповнено з використанням джерела [2].

ку земельних відносин в Україні щодо ефективного завершення процесів реформування економічних, екологічних та правових відносин власності на землю і інші природні ресурси та системи землекористування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах глобальних проблем людства постає завдання максимально раціонально та ефективно використовувати свій земельно-ресурсний потенціал, зокрема земель сільськогосподарського призначення як основної складової продовольчого забезпечення. Загалом вважається, що українські землі відносяться до одних із найбагатших у Європі, що у поєднанні з помірно континентальним кліматом зумовлює потенційно високий рівень сільськогосподарського виробництва. Так, за даними Постанови Кабінету Міністрів України "Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними" від 7 червня 2017 року № 413 [2], приведено порівняльну характеристику стану земельного фонду в європейських країнах, країнах Європи та України (табл. 1).

Аналіз зазначеної таблиці дозволяє зробити висновок, про значний невикористаний потенціал українських земель, зокрема сільськогосподарських. Однак відмітимо також той факт, що рішенням Конституційного Суду від 25.06.2019 № 8-р/2019, вказана Постанова щодо стратегії удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними, визна-

на неконституційною, а саме — як така, що не відповідає Конституції України [8]. Тому на сьогодні в Україні відсутній стратегічний документ, який би визначав державну земельну політику на перспективу.

Цього року, а саме 6 липня 2020 року, Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру України оприлюднено проект розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин та національної інфраструктури геопросторових даних в Україні на період до 2030 року", яким відмічено важливість прийняття концепції державної програми розвитку земельних відносин в Україні. Зокрема у запропонованому проекті відзначено, що залишається недосконалою система державного управління у сфері використання і охорони земель, земельного законодавства, державного контролю за використанням та охороною земель, незавершеність процесу наповнення відомостями Державного земельного кадастру про усі земельні ділянки та інші його об'єкти, відсутність комплексного підходу до охорони земель і ґрунтів та механізму економічного стимулювання впровадження заходів щодо використання й охорони земель і підвищення родючості ґрунтів, не проведення моніторингу земель як системи спостереження за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, недопущення та ліквідації наслідків негативних процесів, недосконалість механізму надання адміністративних послуг у галузі земельних відносин в електронній формі, у тому числі видача відомостей з документації із землеустрою, що включена до Державного фонду документації із землеустрою, накопичення та збереження цих відомостей і знеособлення персональних даних стримує розвиток земельних відносин та інтеграцію геопросторової інформації [7].

Враховуючи, що основними принципами державної політики у галузі земельних відносин щодо ефективного завершення процесів реформування економічних, екологічних та правових відносин власності на землю та інші природні ресурси є не тільки зазначені Держгеокадастром України щодо: забезпечення охорони земель як основного національного багатства Українського народу; пріоритетів вимог екологічної безпеки у використанні землі як просторового базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва; нормування і планомірне обмеження впливу господарської діяльності на земельні ресурси; поєднання заходів економічного стимулювання та юридичної відповідальності в га-

лузі охорони земель [7], але й також розвитку економічних та екологічних відносин прав власності на землю і інші природні ресурси; забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави; забезпечення гарантій прав на землю. Тобто це свідчить про те, що вищевказаною концепцією не визначено необхідні системні напрями щодо розвитку земельних відносин та модель земельного устрою (ладу), який має бути сформований в Україні на перспективу.

Одночасно, за даними Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, відзначено, що міністерство працюють над концепцією розвитку земельних відносин до 2030 року, де об'єднані територіальні громади стануть центром земельних відносин, оскільки у них з'являється повноважень та відповідальність. На думку заступника міністра Т. Висоцького, "важливим є продовження системної комунікації, щоб кожен орендар чи майбутній власник землі розумів які в нього права, яка ціна на землю, і з впевненістю міг би будувати середньо- і довгострокові плани. Відмічено ним той факт, що у земельних відносинах держава виступає як ефективний регулятор та арбітр, який має надавати якісний сервіс і за результатом дискусій формувати "правила гри" на ринку землі. Зокрема передбачається запуск національної інфраструктури геопросторових даних, запровадження земельного моніторингу та надання цифрових послуг. Також обов'язковою передумовою запровадження ринку землі є інвентаризація земель (наразі близько 30 млн га земель сільськогосподарського призначення занесено вже у Держгеокадастр та є частка земель, які потенційно можуть стати сільськогосподарськими)" [1].

Цікавим фактом є те, що Мінекономіки розглядає можливість запровадження державної підтримки для стимулювання екологічного відновлення земель, а саме — компенсація витрат за такими напрямками [1]:

- за інвестиції у зрощення;
- за чистку заболочених місцевостей;
- за відновлення лісосмуг.

Проте відмітимо, що заявлені Мінекономікою напрями розвитку земельних відносин не є стратегічними.

Аналіз складної ситуації, яка склалася у сфері земельних відносин, на думку грипи вчених [3—5; 9—16], спричинена насамперед відсутністю:

- зваженої системної державної земельної політики щодо формування ринково орієнтованої та екологічно збалансованої моделі земельного устрою (ладу) та землевпорядно-правового механізму реалізації земельних відносин;

— ефективної системи рентного механізму регулювання земельних відносин та землекористування;

— послідовної державної політики щодо збалансованого розвитку земельного, природоохоронного, лісового, водного, рекреаційного законодавства, особливо в частині відносин прав власності на землю та інші природні ресурси, фінансування ведення Державного земельного кадастру, здійснення територіального планування розвитку землекористування та землеустрою, охорони земель і ґрунтів, проведення моніторингу земель, формування інвестиційної привабливості землекористування;

— державної політики щодо формування і розвитку інфраструктури ринку земель сільськогосподарського призначення;

— належного фінансування фундаментальної та прикладної землевпорядної науки.

Також, на думку розробників Концепції у варіанті Держгеокадастру, основними факторами, що зумовлюють таку ситуацію, є [7]:

— ігнорування проблеми комплексного підходу організації використання земельних та інших природних ресурсів в розвитку сільських територій у процесі проведення земельної реформи;

— відставання рівня геоінформаційних ресурсів від темпів розвитку і застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій та невідповідність існуючих геопросторових даних міжнародним стандартам у сфері географічної інформації/геоматики;

— недостатня інституційна спроможність для обробки всіх міжнародних рекомендацій і директив для створення та використання геопросторових даних та необхідність кадрового оновлення та підвищення професійної підготовки фахівців;

— неналежний рівень координації діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування із здійснення необхідних заходів з територіального планування розвитку землекористування та міжгалузевої інтеграції геопросторових даних, а також недостатній обсяг фінансування.

Відмітимо такі варіанти розв'язання проблеми:

Перший — залишити без змін державну політику у галузі земельних відносин, що обумовить збереження існуючої системи земельного устрою (ладу) та управління земельними ресурсами, не екологічно збалансований та економічно ефективний стан використання земель, загострення соціальних проблем у землекористуванні;

другий — здійснити часткові зміни в системі земельного та іншого природно-ресурсного

законодавства, державного управління земельними ресурсами, збільшити фінансування з державного бюджету заходів з інвентаризації земель, ведення державного земельного кадастру, удосконалення управління перерозподілом земель. Це у свою чергу дасть змогу частково підвищити ефективність земельних відносин і землекористування, проте не забезпечить істотних зрушень у створення умов розвитку екологічного та інвестиційно привабливого землекористування, особливо сільськогосподарського, розвитку земельного ринку, а також ефективного завершення процесів реформування економічних, екологічних та правових відносин власності на землю та інші природні ресурси;

третій — розробити та затвердити Державну цільову програму розвитку земельних відносин, яка дозволить розв'язати більшість соціально-економічних та екологічних проблем міського і сільського землекористування, удосконалення економічних і правових відносин прав власності на землю, розвиток територіального планування землекористування, землеустрою і землевпорядкування, підвищить еколого-економічну ефективність використання та охорони земель, забезпечить пріоритетність вимог екологічної безпеки у використанні земельних та інших природних ресурсів над економічними інтересами, дозволить сформувати інвестиційно привабливе сільськогосподарське та рекреаційне землекористування на селі, забезпечить розвиток національної інфраструктури земельного ринку та геопросторових даних.

Вважаємо, що третій варіант оптимальний для впровадження. Оскільки, вирішення зазначених вище проблем, можливе тільки шляхом розроблення, прийняття та виконання Державної цільової програми розвитку земельних відносин, а саме щодо ефективного завершення процесів реформування економічних, екологічних та правових відносин власності на землю та інші природні. Метою Програми, повинно бути визначення та реалізація основних напрямів державної політики, спрямованих на удосконалення земельного устрою (ладу), в тому числі земельних відносин, а також забезпечення сприятливих умов для збалансованого розвитку ринково-орієнтованого та екологічно безпечного землекористування міських і сільських територій, сприяння розв'язанню соціальних проблем села та формування інфраструктури земельного ринку і інвестиційно-привабливого сільськогосподарського і рекреаційного землекористування, збереження природних цінностей ландшафтів.

Зокрема проблеми пропонується розв'язати шляхом:

— визначення моделі економічно та соціально орієнтованого і екологічно безпечного земельного устрою (ладу) України та її регіонів;

— визначення пріоритету розвитку землевпорядного територіального планування інвестиційно-привабливого і екологічно безпечного землекористування, особливо сільських територій, в процесі зонування земель за категоріями та типами (підтипами) землекористування із врахуванням придатності земель і цінності інших природних ресурсів;

— удосконалення системи прав власності на землю, особливо державної та комунальної, законодавче введення у земельні відносини суспільної (власність українського народу) та корпоративної власності на землю в процесі розроблення нової концепції земельного законодавства;

— розроблення Стратегії розвитку відносин власності на землю та інші природні ресурси, що забезпечить управління власністю на національному, регіональному та місцевому рівнях та удосконалення інструментарію приватизації, банкрутства, антимонопольного, землевпорядного, містобудівного регулювання земельних відносин;

— забезпечення розроблення та прийняття законів України "Про управління землекористуванням державної і комунальної власності", "Про зонування земель" "Про рекреаційне землекористування", "Про землекористування науки та освіти", "Про садівництво громадян" та оновлення (удосконалення) законів України "Про землеустрій", "Про екологічну мережу України", "Про охорону земель", "Про оцінку земель", "Про державний контроль за використанням та охороною земель" та інших, що пов'язані із формуванням і регулюванням земельних відносин;

— забезпечення створення системи гарантування прав власності на землю та інфраструктури земельного ринку;

— визначення регіональних моделей структури форм сільськогосподарського землекористування (землегосподарування) із врахуванням природно-економічних та соціальних умов регіонів;

— завершення землевпорядного формування екологічної мережі на місцевому рівні як екологічного каркасу території України;

— забезпечення обов'язкового здійснення землеустрою та землевпорядкування землеволодінь і землекористування для формування і державної реєстрації обмежень у використанні земель;

— забезпечення здійснення класифікації еколого-економічної придатності сільськогос-

подарських земель для вирощування основних культур у розрізі регіонів України;

— визначення організаційного, економічного та землевпорядного механізму введення вартості прав на землю в економіку землекористування, особливо права управління сільськогосподарським землекористуванням;

— удосконалення підходів до нормативної грошової оцінки земель та земельних ділянок на рентних засадах та введення у земельні відносини екологічної антиренти;

— відновлення кількісного та якісного обліку земель, землеволодінь та землекористувань у складі державного земельного кадастру;

— забезпечення створення системи оцінки та бухгалтерського обліку балансової вартості землекористування для всіх форм господарування;

— розвитку системи стандартизації у сфері землеустрою, охорони земель, державного земельного кадастру, оцінки земельних ділянок, а також мережі геопорталів, створення метаданих та каталогів метаданих.

Здійснення заходів, що викладені дадуть змогу досягти сталого розвитку землекористування та ефективного управління і контролю за використанням та охороною земель, зокрема:

— підвищити ефективність відносин власності на землю, землекористування, особливо сільськогосподарського, природоохоронного та рекреаційного сільських територій та екологічну безпеку використання суспільством земельних ресурсів;

— здійснити раціоналізацію (оптимізацію) землекористування та створити інвестиційно-привабливе і збалансоване використання земельних та інших природних ресурсів;

— збільшити надходження від рентних (ренти I та II) платежів за землю в бюджети всіх рівнів;

— запровадити повноцінний ринок земельної власності, особливо сільськогосподарського призначення, створити умови для кредитування землевласників під іпотеку земельних ділянок та права оренди землі.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

На сьогодні існує ряд негативних чинників, які безпосередньо впливають на розвиток земельних відносин в Україні. Зокрема відсутність системної державної земельної політики, системи рентного механізму регулювання земельних відносин та землекористування, дієвої

інфраструктури ринку земель сільськогосподарського призначення, земельного, природоохоронного, лісового, водного, рекреаційного законодавства в частині відносин прав власності на землю та інші природні ресурси, а також планування землекористування та фінансування фундаментальної й прикладної землевпорядної науки.

Важливим кроком для вирішення зазначених проблем є інституційна складова, в якій необхідно задекларувати програму дій з метою досягнення ефективних земельних відносин та загалом, суспільного добробуту та довгострокової продуктивності земельних та інших природних ресурсів і загалом збереження екосистем для наступних поколінь. Вважаємо, що прийняття Концепції державного розвитку земельних відносин в Україні на період до 2030 року сприятиме прийняттю Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2030 року.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у науковому обґрунтуванні моделі земельного устрою (ладу) України та її регіонів і пропозицій щодо заходів Державної програми розвитку земельних відносин на період до 2030 року.

Література:

1. Висоцький Т. Об'єднані територіальні громади є ключовим елементом земельних відносин. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. 11 вересня 2020. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/obyednani-teritorialni-gromadi-ye-klyuchovim-elementom-zemelnih-vidnosin-taras-visockij>.

2. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 413. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/250068882> (дата звернення 10.09.2020).

3. Добряк Д. Сучасний стан земельної реформи та перспективи розвитку земельних відносин в Україні. Землевпорядний вісник. 2015. № 4. С. 2—4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zv_2015_4_2

4. Краснолуцький О., Федорова Ю. Здійснення землеустрою на сучасному етапі розвитку земельних відносин. Землевпорядний вісник. 2014. № 4. С. 2—6.

5. Петрук О.В. Формування соціальних пріоритетів у сфері реформування земельних відносин в Україні: дис. ... канд. наук з держ. управл.: 25.00.02. Київ, НАУПУ, 2017. 280 с.

6. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 743-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-2009-%D1%80/print> (дата звернення 09.09.2020).

7. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин та національної інфраструктури геопросторових даних в Україні на період до 2030 року". Офіційний сайт Держгеокадастру України. 6 липня 2020 року. URL: <https://land.gov.ua/info/proekt-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-rozvytku-zemelnykh-vidnosyn-ta-natsionalnoi-infrastruktury-heoprostorovykh-danykh-v-uk/> (дата звернення 10.09.2020).

8. Рішення конституційного суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України "Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними" від 25 червня 2019 року № 8-р/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-19#Text> (дата звернення 10.09.2020).

9. Титаренко Т.Г. Формування та реалізація державної політики регулювання земельних відносин в Україні: дис.... канд. наук з держ. управл.: 25.00.02. Чергнів, ЧНТУ, 2016. 252 с.

10. Третяк А.М., Третяк В.М., Ковалишин О.Ф. Сутнісні ознаки відносин прав власності на землю у контексті розвитку земельних відносин, землеустрою та землекористування та управління. Землевпорядний вісник. № 4. 2019. С. 24—29.

11. Третяк А.М., Третяк В.М., Ковалишин О.Ф., Третяк Н.А. Економіка земельного ринку: базові засади теорії, методології, практики. Львів: СПОЛОМ, 2019. 488 с.

12. Третяк А.М., Третяк В.М., Панчук О.Я. Нова модель земельного устрою в Україні у зв'язку із реформою місцевого самоврядування. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. № 2. 2017. С. 3—13.

13. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Н.А. Земельна реформа в Україні: тенденції та наслідки у контексті якості життя і безпеки населення. Херсон: Грінь Д.С., 2017. 522 с.

14. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Н.А. Земельна реформа в Україні: оцінка результатів

у контексті якості життя і безпеки населення. Землевпорядний вісник. 2018. №11. С. 28—33.

15. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Н.А., Поліщук А.С. Міфи та ризики закону України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення. Агросвіт. № 11, 2020. С. 35—41.

16. Ходаківська О.В. Земельні відносини у сільському господарстві: стан, проблеми та перспективи розвитку. Землевпорядний вісник. 2015. № 7. С. 18—22.

References:

1. Vysots'kyj, T. (2020). "United territorial communities are a key element of land relations", Information and analytical portal of the AIC of Ukraine, [Online], available at: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/obyednani-teritorialni-gromadi-ye-klyuchovim-elementom-zemelnih-vidnosin-taras-visockij> (Accessed 10 September 2020).

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution "Some issues of management improvements in the area of use and protection of state-owned agricultural lands and their disposition", available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/nps/250068882> (Accessed 10 September 2020).

3. Dobriak, D. (2015), "The current state of land reform and prospects of land relations in Ukraine", Land Management Journal, vol. 4, pp. 2—4, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zv_2015_4_2 (Accessed 10 September 2020).

4. Krasnoluckyj, O. and Fedorova, Ju. (2014), "Implementation of land management at the present stage of development of land relations", Land Management Journal, vol. 4, pp. 2—6.

5. Petruk, O.V. (2017), "Forming of social priorities in land relations reform in Ukraine", Abstract of PhD in public administration, Mechanisms of public administration, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2009), Directive "On approval of the Concept of the State target program for the development of land relations in Ukraine for the period up to 2020", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-2009-%D1%80/print> (Accessed 9 September 2020).

7. The State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre (2020), Draft Directive of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Concept of the State target program for the development of land relations and national geospatial data infrastructure in Ukraine for the period up to 2030", available at: [https://land.gov.ua/info/proekt-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-skhvalennia-](https://land.gov.ua/info/proekt-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-rozvytku-zemelnykh-vidnosyn-ta-natsionalnoi-infrastruktury-heoprosorovykh-danykh-v-uk/)

[kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-rozvytku-zemelnykh-vidnosyn-ta-natsionalnoi-infrastruktury-heoprosorovykh-danykh-v-uk/](https://land.gov.ua/info/proekt-rozporiadzhennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-rozvytku-zemelnykh-vidnosyn-ta-natsionalnoi-infrastruktury-heoprosorovykh-danykh-v-uk/) (Accessed 10 September 2020).

8. Constitutional Court of Ukraine (2019), "Decision in the case on the constitutional petition of 45 deputies of Ukraine on the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Some issues of improving management in use and protection of state-owned agricultural lands", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-19#Text> (Accessed 10 September 2020).

9. Tytarenko, T.G. (2016), Formulation and implementation of state policy of regulation land relations in Ukraine. Abstract of PhD in public administration, Mechanisms of public administration, Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine.

10. Tretiak, A.M. Tretiak, V.M. and Kovalyshyn, O.F. (2019), "Essential features of land ownership relations in the context of land relations development, land management and land use and management", Land Management Journal, vol. 4, pp. 24—29.

11. Tretiak, A.M. Tretiak, V.M. Kovalyshyn, O.F. and Tretiak, N.A. (2019), Ekonomika zemelnogo rynku: bazovi zasady teorii, metodolohii, praktyky [Land market economics: basic principles of theory, methodology, practice], SPOLOM, Lviv, Ukraine.

12. Tretiak, A. Tretiak, V. and Panchuk, O. (2017), "A new model of land system in Ukraine with regard to the local government reform", Land Management, Cadastre and Land Monitoring, vol. 2, pp. 3—13.

13. Tretiak, A.M. Tretiak, V.M. and Tretiak, N.A. (2017), Zemelna reforma v Ukraini: tendentsii ta naslidky u konteksti yakosti zhyttia i bezpeky naseleння [Land reform in Ukraine: trends and consequences in the context of quality of life and security of the population], Hrin D.S., Kherson, Ukraine.

14. Tretiak, A.M. Tretiak, V.M. and Tretiak, N.A. (2018), "Land reform in Ukraine: evaluation of results in the context of quality of life and security of the population", Land Management Journal, vol. 11, pp. 28—33.

15. Tretiak, A.M. Tretiak, V.M. Tretiak, N.A. and Polishchuk, A.S. (2020), "Myths and risks of the law of Ukraine regarding the agricultural land commerce", Agrosvit, vol. 11, pp. 35—41.

16. Hodakivska, O.V. (2015), "Land relations in agriculture: state, problems and prospects of development", Land Management Journal, vol. 7, pp. 18—22.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2020 р.